

Sòcrates

Apunts

1. Els sofistes

En la bullidera d'idees i polèmiques que era Atenes, apareixen els sofistes, tots ells estrangers, enormement cultes i coneixedors —a través dels seus nombrosos viatges— de les diverses formes de pensar i viure dels altres grecs. Aporten noves idees, que seran acollides amb entusiasme pels joves i trobaran l'oposició dels que s'aferren a una visió més tradicional.

La paraula «sofista» (*sophístés*) va ser, al principi, un sinònim de «savi» (*sophós*); Heròdot, per exemple, l'emptra per referir-se a Soló i a Pitàgores. Només posteriorment adquiriria el sentit pejoratiu d'hàbil enganyador (ja als diàlegs de Plató). Això mostra fins a quin punt la seva personalitat va poder semblar ambigua i fins a quin punt va ensopegar amb una oposició seriosa. En l'actualitat, els sofistes han assolit una comprensió i estima superiors; de fet, van ser ells qui van crear a Atenes un moviment de difusió cultural que ha merescut el nom d'«Il·lustració grega».

1.1. Els professors de la democràcia

Com que eren estrangers a Atenes («metecs»), els sofistes no podien participar directament de la vida política de la ciutat. Malgrat tot, formaven la majoria dels polítics atenencs. A més, i com a conseqüència dels seus nombrosos viatges, van defensar l'ideal del panhel·lenisme: la unitat de tots els grecs —l'exponent màxim de la qual era la llengua comuna—, que obligava a mantenir la pau i feia resoldre les diferències per mitjans diferents de la guerra.

La seva activitat va ser molt gran. En primer lloc, van ser **educadors** —a sou— de la joventut, tot creant un model renovat d'ensenyament més ampli i més actual. Donaven especial importància a l'oratoria a l'erística (art de la disputa) tot ensenyant a convèncer en l'Assemblea pública i a guanyar plets en els tribunals (on encara no intervenien advocats i on cadascú havia de defensar-se ell mateix). A més, foren grans oradors: els seus notables discursos —Aristòfanes es va arribar a queixar que els atenencs preferien escoltar-los a acudir al teatre— van ser l'instrument de difusió de les seves idees entre els adults.

1.2. Característiques generals

En realitat, els sofistes no van formar «escola», ni tampoc van defensar una doctrina comuna. Això sí, s'hi poden trobar algunes coincidències:

- Van suposar un notable gir filosòfic: com a conseqüència de les noves necessitats plantejades per la democràcia i l'avoriment provocat per les discussions —cada vegada més subtils i rebuscades— sobre *la physis*, els sofistes es van **centrar en l'home**. Però la seva filosofia no va ser especulativa, sinó pràctica. Es van dedicar al que avui anomenem filosofia de la cultura (política, religió, lingüística, sociologia...) i a la moral.
- Adopten, en general, una actitud **relativista**, fins i tot, **escèptica**. El seu abandó de la filosofia de *la physis* així o demostra; per què continuar discutint sobre aquestes qüestions, si mai no arribarem a conèixer la veritat? Però també en els problemes de l'home i la societat es mostren relativistes: havien pogut comprovar en els seus nombrosos viatges que no hi ha dos pobles que tinguin les mateixes lleis ni els mateixos costums.
- No són pensadors sistemàtics, ni busquen principis universals per operar a partir d'ells de manera deductiva (com, per exemple, Parmènides). Procedeixen més aviat de **manera inductiva**: acumulen dades i informacions de les quals es deriven conclusions de **caràcter pràctic**. És propi del sofista el saber universal (*polimathía*). Cada sofista és «una enciclopèdia» (una similitud més amb la il·lustració del segle XVIII); però una enciclopèdia no escrita, sinó oral.

1.3. Protàgores

1.3.1. Agnosticisme

En el seu llibre *Sobre els déus* afirmava que «no és possible saber si existeixen, ni quina n'és la forma ni la naturalesa». Perquè hi ha molts obstacles per a aquesta investigació: l'obscuritat del problema i la brevetat de la vida». Postura, doncs, agnòstica i no pas atea. Però Protàgores criticava, a més, els usos i ritus religiosos, i això devia considerar-se perillós.

1.3.2. Relativisme

La doctrina més coneguda de Protàgores és la següent: «**L'home és la mesura de totes les coses**; de les que són, en tant que són, i de les que no són, en tant que no són». La significació d'aquest fragment ha estat àmpliament discutida. El més probable és que Protàgores defensés un relativisme de les qualitats sensibles i dels valors. Cada poble posseeix lleis i costums diversos i considera que són els millors. La llei és, per tant, no alguna cosa basada en la naturalesa, sinó "invenció" dels legisladors. La llei (*nomos*) existeix, doncs, per convenció, no pas per naturalesa, i sempre és modificable.

1.4. Gòrgies: l'escepticisme

Va escriure un tractat *Sobre la naturalesa o del no-ens* en el qual s'afirma, en síntesi, el següent: Primer, que **res no existeix**; segon, que **si existís alguna cosa, no podria ser coneguda per l'home**, i tercer, que **si pogués ser coneguda no podria ser comunicada ni explicada als altres**. Nihilisme absolut de Gòrgies? És molt possible que el sofista de Sicília pretengués més aviat tòrcer i portar a l'absurd la filosofia dels eleates. En efecte, Gòrgies, amb gran ingeni, intenta demostrar la no coincidència entre l'ésser, el pensar i la paraula, i així destruïa el principi fonamental de l'eleatisme (la identitat entre l'ésser i el pensar).

Nihilisme: Doctrina filosòfica que manté que res no existeix i res no és conegut.

Escepticisme: Doctrina filosòfica que dubta sobre la possibilitat de la raó per a assolir un coneixement cert.

1. Enumereu i expliqueu totes les idees expressades en els paràgrafs anteriors amb paraules vostres. Rutina de pensament: 1r. Llegiu els paràgrafs anteriors. 2n. Enumereu i expliqueu les idees principals dels paràgrafs anteriors, tal com les heu entès, amb paraules vostres i fent servir exemples i arguments. 3r. Expresseu les vostres reflexions, opinions personals i conclusions sobre les idees, fets o teories exposades.

Explicació de les idees:

En primer lloc els sofistes representen un grup de professors pagats i estrangers que ensenyaven als seus alumnes l'art de l'oratória. Aquest art era molt important perquè possibilitava el control de les assemblees generals i per tant el control polític d'Atenes. Sofista vol dir savi, i és que un sofista sabia molt de tot. Era doncs un saber enciclopèdic.

En segon lloc, se'ls anomena professor de la democràcia, perquè la seva finalitat, la retòrica, era per ser hàbil en l'art de convèncer al contrincant del que tu volies que fos la veritat. Si tu el convences que tens la raó tothom et farà cas, i guanyaràs les votacions. Per tant, l'art més important en democràcia és l'art de convèncer de la teva veritat.

En tercer lloc veiem que les característiques dels sofistes són les següents:

- Es centren en l'home, és a dir, ja no parlen de coses cosmològiques sinó antropològiques.
- Són relativistes, no hi ha una única veritat, sinó moltes. Això possibilita la democràcia.
- El seu saber, és un saber pràctic i no teòric, és a dir, volen que serveixi per la vida, i per això es basen en l'experiència.

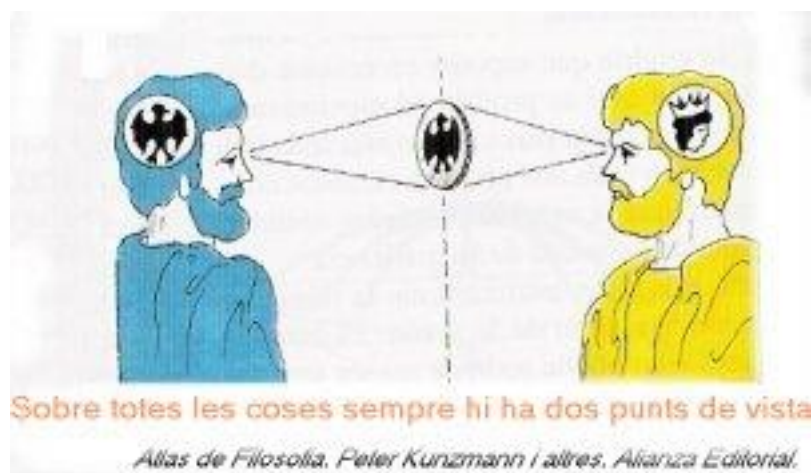
En quart lloc tenim a Protàgores, que defensa un relativisme universal. Tot és relatiu, no podem conèixer res de forma absoluta. Això vol dir, que tu veus la realitat des de la teva perspectiva i que no hi ha una sola perspectiva o veritat. També és agnòstic, que vol dir que tu creus amb déu, però que no el pots arribar a conèixer i que aquest déu tampoc influeix en tu, ni en la vida. I finalment diu que és convencionalista, que vol dir, que les lleis són un pacte entre els homes. No són res que així de ser natural. Les podem canviar quan vulguem i pactar el que vulguem. Nosaltres diem el que és veritat i el que és fals.

En cinquè lloc parla de Gorgies, dient que és nihilista, que vol dir que res existeix. Però diu que si alguna cosa existís, no la podríem conèixer perquè una cosa és el pensament i una altra cosa és l'objecte conegut. I va més lluny encara, afirmant que si poguéssim arribar a conèixer algun objecte, no el podríem comunicar, ja que les paraules i els sons, no són la cosa pensada ni coneguda, i per tant la paraula "verd" no és l'experiència de la percepció del color verd. O tu la tens o és impossible comunicar-la per la veu, o els signes escrits.

Reflexió personal:

Els sofistes, a mi en concret, en fan pensar que la veritat i la realitat és una construcció de la nostra ment o cervell. Veritablement penso que no podem saber res i que tot pot ser una mentida. Ho penso perquè em dono compte de que el que pensem són només pensaments, i que com a pensaments són reals, però fora d'ells, ens és impossible saber si són reals com a objectes exteriors a mí. Gorgies m'ha fet pensar molt, ja que veig molt clar que les paraules no són les coses. I que si no hem experimentat una realitat, és impossible que ningú ens l'expliqui i l'experimentem nosaltres. Per exemple si algú no ha vist mai el color blau, mai te'l podran explicar amb paraules. Tot això em fa veure que el relativisme de Protàgores, és la postura més sensata per viure. Amb això vull dir, que viure pensant que tot és relatiu, et fa més feliç que pensar que tot és absolut. Donar relativitat a les coses fa que visquis menys estressat i desenganxat, i per tant com més lliure i espontani.

Cerqueu informació addicional i evidencieu-la amb esquemes, mapes conceptuals, fotografies, petits vídeos (30" a 90"), o qualsevol altra cosa que ajudi a aprofundir i/o aclarir les idees i/o les vostres explicacions. (Amb els vídeos, webs il·lustratives... etc, poseu només l'enllaç -link-). Qualsevol evidència ha d'estar explicada. Si és un text: el contingut del text. Si és un vídeo, el resum del que diu el vídeo. Si és un esquema, el que diu l'esquema. Si és una fotografia el que representa i el perquè la poses. Tot ha d'estar explicat i justificat.

En aquesta imatge veiem clar que no podem veure mai la mateixa realitat, i que tot són punts de vista diferents. És exactament el que defensen els relativistes i és molt important no perdre de vista aquesta gran veritat.

Els sofistes

Qui
eren?

- Instal·lats a Atenes eren estrangers (*metekos*) cultes coneixedors de distintes formes de pensar i viure.
- No podien intervenir en política, però formaven als polítics.
- Paideia: Es dedicaven a l'ensenyament, l'oratoría i l'erística
- Seran criticats per Plató, Xenofont ("comerciants de la saviesa") i Aristòtil: "traficants en saviesa aparent, però no real"
- El seu auge està relacionat amb la democràcia i la centralitat del lógos a l'àgora i als jurats
- La seva influència es veu a **Eurípides, Heròdot i Tucídides**.
Tanmateix coneixem la sofística a través dels seus crítics, especialment: **Plató i Xenofont**.

Aquí he trobat un breu esquema dels sofistes on es veu el que pensaven Plató i Aristòtil. Aquests deien que eren traficants de la saviesa. Hem de recordar que tant Plató com Aristòtil pensaven que es podria arribar a un coneixement absolut de les coses.

El Bus Nihilista.

Aquesta imatge l'he seleccionat perquè representa exactament el que jo penso sobre el nihilisme. Penso que vius millor pensant que tot és relatiu, i que potser que tot sigui un somni, que pensant que tot té un sentit i que la vida té una finalitat. Pre-ocupar-se per saber el que és impossible saber només porta a l'estrès i la lluita i infelicitat. Val més des-pre-ocupar-se de tot i viure la vida tal com bé.